

Groen in de buurt

15% van de Friezen zegt het groen in de buurt onvoldoende te vinden. Het gaat dan om parken, plantsoenen en gras- en groenstroken (bron: *Gezondheidsmonitor 2016, GGD Fryslân*). De fysieke leefomgeving kan de gezondheid positief beïnvloeden. Een groene omgeving kan bijdragen aan het herstel van stress en stimuleert tot meer bewegen en sporten in de buitenlucht (bron: *Wageningen University & Research, 2017*). Friezen tussen de 19 en 65 jaar zijn vaker ontevreden dan Friezen ouder dan 65 jaar (16% versus 10%). De jongere generatie tot 35 jaar is het vaakste ontevreden hieromtrent: 21% (bron: *Gezondheidsmonitor 2016, GGD Fryslân*).

[Stof tot nadenken]

Groen...

Aan ruimte en groene weilanden geen gebrek in Fryslân. Zijn de Friese steden, dorpen, buurten, straten ook 'groen'? Nodigen ze uit tot een ommetje, spelen, samenkomen, sporten?

Activiteiten van GGD Fryslân, in september en oktober 2017

Publiekscampagne zelfmoordpreventie 'De vraag van je Leven'

Van 4 tot en met 17 september was wederom aandacht voor de publiekscampagne 'De vraag van je leven' in Friesland. De campagne is een initiatief van 113 Zelfmoordpreventie, GGD Fryslân en Gemeente Harlingen. Tijdens deze campagne stonden vooral de persoonlijke verhalen centraal. Samen met onder andere Geertje Spijkerman, nabestaande en schrijfster van het boek 'Radiostilte' en Jan van Wieren, nabestaande en voorzitter van Stichting Nabestaan Na Zelfdoding Friesland, zijn er items gemaakt voor diverse Friese media zoals Leeuwarder Courant, Friesch Dagblad, Omrop Fryslân, Omroep Leo en Franeker Courant. Daarnaast was er extra aandacht voor de campagne in de pilotgemeente Harlingen. In samenwerking met Omrop Fryslân is een reportage gemaakt met ervaringsdeskundige Kris van Veen. Hij heeft tijdens zijn jeugd in Friesland geworsteld met zelfmoordgedachten. Dit item is te bekijken op de website van Omrop Fryslân.

Afdeling TBC GGD Fryslân ondersteunt bij contactonderzoek Vaassen

In Gelderland is in oktober contactonderzoek uitgevoerd, omdat bij meerdere inwoners uit Vaassen open TBC (besmettelijke tuber-

Meer groen stimuleert sport en bewegen

50% van de Friezen wil meer bewegen of sporten. Friezen die ontevreden zijn over het groen in de buurt, benoemen dit vaker dan Friezen die wel tevreden zijn over het groen in de buurt.

Bron: *Gezondheidsmonitor 2016, GGD Fryslân*

Gezondheidscijfers per gemeente

De stand van zaken en trends met betrekking tot de gezondheid van de Friese bevolking zijn beschreven in het online magazine 'Resultaten Gezondheidsmonitor 2016 van GGD Fryslân'. Inclusief statistieken per doelgroep en gemeente: www.ggd Fryslan.nl/gezondheidsmonitor.

Rookvrij opgroeien in Friesland

Alle GGD'en in Nederland, dus ook GGD Fryslân, gaan aan de slag met het project 'De Rookvrije Generatie'. Het doel is om te voorkomen dat kinderen in aanraking komen met tabaksrook. Ook is het belangrijk dat kinderen niet te maken te krijgen met verleidingen, die kunnen aanzetten tot roken. Voorbeelden zijn het creëren van rookvrije speeltuinen en school- en sportterreinen. Daarnaast zijn medewerkers van GGD Fryslân actief betrokken bij het programma 'Rookvrij opgroeien' van het Trimbos instituut gericht op individuele voorlichting aan ouders door professionals.

24% van alle Friezen boven de achttien jaar rookt

culose) was vastgesteld. Met dit contactonderzoek worden eventuele besmettingen opgespoord. Het onderzoek was zo groot, dat er om hulp gevraagd is. Twee medewerkers van de afdeling TBC van GGD Fryslân hebben op 24 oktober in Vaassen meegeholpen.

Medische Publieksacademie over de MRSA-bacterie op 2 oktober

Met het doel medische kennis en vraagstukken uit de gezondheidszorg te vertalen naar een breed publiek, werken het Medisch Centrum Leeuwarden en de Leeuwarder Courant samen in de Medische Publieksacademie MCL. In het voor- en najaar worden lezingen georganiseerd. Deze zijn bedoeld voor belangstellenden, burgers en zorgmedewerkers.

Op 2 oktober was het onderwerp MRSA: Methicilline Resistente Staphylococcus Aureus. Een bacterie die ongevoelig is voor veelgebruikte antibiotica. Nederlandse ziekenhuizen spannen zich in om de MRSA en andere resistente bacteriën op te sporen en te bestrijden. MRSA zorgt niettemin van tijd tot tijd voor een uitbraak in Nederlandse ziekenhuizen. Ook daarbuiten rukt de MRSA-bacterie op.

Een deskundige infectiepreventie van GGD Fryslân heeft meegewerkt aan deze avond. Bij de uitbraken die buiten het ziekenhuis plaatsvonden in Friesland, is de GGD actief betrokken. De deskundige infectiepreventie van de afdeling Infectieziektenbestrijding heeft hierbij een coördinerende en adviserende rol.

GGD Fryslân in de gemeente Smallingerland september en oktober 2017

Thema
nummer 4, 2017
Gezonde leefomgeving

Algemene cijfers GGD Fryslân

Wat heeft GGD Fryslân in Smallingerland o.a. gedaan?

GGD Fryslân voert veel verschillende activiteiten uit in Fryslân. Ook doet GGD Fryslân structureel onderzoek naar de gezondheid van de Friese inwoners. De informatie over deze activiteiten en de resultaten van de onderzoeken brengt GGD Fryslân 4x per jaar voor elke Friese gemeente in beeld in een infographic. In deze uitgave wordt daarnaast het onderwerp Gezonde leefomgeving uitgelicht.

Cijfers

september en oktober 2017

- GGD Fryslân algemeen
- Smallingerland (groene cijfers)

Deze cijfers geven aan hoe vaak een bepaalde dienst is verleend door GGD Fryslân of hoe vaak een specifieke melding is binnengekomen. Wilt u meer weten over de achtergrond van deze cijfers? De GGD beleidsadviseur van uw gemeente kan u hier meer over vertellen.

Activiteiten in Smallingerland, september en oktober 2017

Mondgezondheid

Op OBS De Barte NTZ-school in Drachten is in september voor 5 groepen een gastles mondgezondheid verzorgd door twee doktersassistenten. Tijdens de gastles kregen de leerlingen les over het belang van tandenpoetsen, voeding en tandartsbezoek, tevens kregen ze een poetsinstructie en een tandenborstel.

Rookvrij

Op de praktijkschool Liudger De Venen is een rookvrij schoolplein gerealiseerd. Verder is er een training om te stoppen met roken voor 6 leerlingen gestart.

Ouderenmarkt Sûnenz

Op 26 oktober was er een Gezondheidsmarkt in Sûnenz te Drachten. GGD Fryslân heeft door middel van onderwerpen op een draaiend rad op een leuke, interactieve manier met ouderen gesproken over diverse leefstijlthema's, zoals valpreventie, water drinken, roken, alcohol en eenzaamheid. Er zijn interessante gesprekken gevoerd onder het genot van heerlijk smaakjeswater.

Gezonde School

Er zijn 10 scholen die gebruik maken van het ondersteuningsaanbod 2017/2018. Dit ondersteuningsaanbod is bedoeld om toe te werken naar een vignet Gezonde School. Hieraan doen mee: 2 SO scholen, 2 VSO scholen, 3 VO scholen en 3 PO scholen.

Watertappunten

In de gemeente Smallingerland zijn deze zomer op een aantal plaatsten watertappunten geopend. Een watertappunt is een drinkwatervoorziening in de openbare ruimte. Het is handig om buiten en onderweg water te kunnen tappen. Ook op plekken waar kinderen sporten en bewegen is kraanwater een gezonde en duurzame dorstlesser. Het kraanwater is van topkwaliteit en gezond. Er is gekozen om watertappunten te plaatsen op openbare punten waar veel kinderen spelen of sporten en het ook logisch is dat kinderen een bidon bij zich hebben. Zo wordt water drinken makkelijker en het wordt daardoor vaker gedaan. Het plaatsen van de watertappunten is mede mogelijk gemaakt door JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht). In gemeente Smallingerland zijn in totaal 9 watertappunten. Hoe meer watertappunten er zijn, hoe makkelijker het is om van de gezonde keuze een gemakkelijk keuze te maken. Dit is het motto bij de JOGG-aanpak en het project Gezond in Smallingerland. In Drachten zijn de watertappunten gerealiseerd bij scholen, bij sportterreinen, in het Thalenpark en in het centrum bij het carillon.

- Activiteiten van GGD Fryslân (algemeen) op de a.z. -

Gezonde leefomgeving

“Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving waar bewoners zich prettig voelen, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de negatieve invloed op de gezondheid zo klein mogelijk is.”

Bron: RIVM, 2016

Risico's en kansen vanuit de leefomgeving

De leefomgeving is continu in ontwikkeling en biedt daarom steeds nieuwe risico's en kansen voor de gezondheid van burgers. Door het tijdig meewegen van risicofactoren bij de inrichting van de fysieke leefomgeving is gezondheidswinst te behalen. Enerzijds door bescherming tegen risico's, anderzijds door bevordering van een gezonde leefstijl en sociaal welbevinden. Dit vraagt om interactie tussen ambtenaren Gezondheid, Milieu en Ruimtelijke inrichting bij het opstellen van beleidsplannen.

Voor Nederlanders is gezondheid de allerbelangrijkste waarde
(bron: RIVM, 2014).

Milieufactoren en gezondheidseffecten

Milieufactoren in onze leefomgeving kunnen onze gezondheid direct of indirect beïnvloeden. Blootstelling aan allerlei stoffen kan gezondheidsklachten veroorzaken, bestaande klachten verergeren en kan op lange termijn de levensduur beperken. Bekende voorbeelden zijn fijnstof door verkeer, houtrook en asbestvezels die vrijkomen bij bouw- en sloopwerkzaamheden. Indirect kan hinder door geluid leiden tot stress en (onbewust) de nachtrust verstoren, dit kan ten koste gaan van de gezondheid.

Burgers zijn zich meer en meer bewust van de invloed van milieufactoren op hun gezondheid. Geregeld zijn er onderwerpen in het nieuws die voor onrust zorgen, zoals de rubberkorrels op kunstgrasvelden, fipronil in eieren en fijnstof door intensieve veehouderij. De relatie tussen milieufactoren, mens en gezondheid is complex. Gezondheidsrisico's hangen samen met fysieke, sociale en ruimtelijke factoren.

Milieufactoren en gezondheidsrisico's

Deze milieufactoren zorgen voor de meeste gezondheidsrisico's. Van alle milieufactoren zorgt fijnstof voor de meeste gezondheidsklachten.

Fijnstof
77,1%

Verkeersgeluid
7,2%

Tabaksrook in de omgeving
6,9%

Radon
4,2%

Dioxines
2,2%

Lood
2,0%

Bron: Milieu gerelateerde ziektelast in Nederland, 2004 (Hänninen & KnoI, 2011)

Van de totale ziektelast in Nederland kan 6% worden toegeschreven aan **milieufactoren** (bron: RIVM, 2014). Milieu staat in de top drie van de belangrijkste oorzaken. Grootste bijdrage is de **luchtkwaliteit**, daarna **omgevingsgeluid**, gevolgd door stoffen in het **binnenmilieu**.

Met de huidige normen voor luchtverontreiniging worden gezondheidseffecten beperkt, maar niet voorkomen. Ook (verkeers-)geluid heeft bij relatief lage geluidsniveaus al een negatieve invloed op de gezondheid.

Bron: Van Kempen, 2008

Gezonde leefomgeving en de Omgevingswet

De Omgevingswet biedt kansen om de publieke gezondheid effectiever te beschermen en te bevorderen. Het doel van de Omgevingswet is immers om een gezonde en veilige leefomgeving te creëren en in stand te houden. Het gaat daarbij om het beheersen van de risico's in de leefomgeving, zoals luchtkwaliteit en lawaai/omgevingsgeluid. Daarvoor gelden nu ook al normen, die onder deze nieuwe wet van belang blijven. Daarnaast kan de ruimtelijke omgeving bijdragen aan bewegen, ontmoeting, participatie, 'onthaasting'. Dit zijn functies die positief kunnen bijdragen aan maatschappelijke en gezondheidsproblemen van deze tijd, zoals overgewicht, psychische klachten en eenzaamheid. Daarbij is het belangrijk rekening te houden met de inwoners van het betreffende

gebied, met name van kwetsbare burgers die in het algemeen het meest verblijven in hun directe woonomgeving.

Met andere woorden: een gezonde leefomgeving, dat gaat over risico's, over kansen én over wensen van mensen. GGD Fryslân is in diverse gemeenten in gesprek over de omgevingsvisie en denkt mee over gezondheidsaspecten van ruimtelijke keuzes. Voorbeeld daarvan zijn de pilots met de methode Healthy Living Lab. Daarnaast levert GGD Fryslân een bijdrage aan de provinciale omgevingsvisie via expertsessies en omgevingslabs. Tot slot bereidt Veiligheidsregio Fryslân (VRF) zich voor op de wet en de nieuwe vormen van samenwerken rond de wet, zoals co-creatie met partners en burgers. Een extern bureau voert momenteel een impactanalyse uit in opdracht van de VRF. Deze analyse levert aanbevelingen op over de impact die de nieuwe wet heeft op processen, producten, informatievoorziening en organisatie van de VRF.

Team Gezondheid & Milieu van GGD Fryslân

Medische Milieukunde (MMK) is het vakgebied dat zich bezighoudt met de invloeden van het milieu op de gezondheid. Vanuit de wet Publieke Gezondheid heeft het team Gezondheid & Milieu van GGD Fryslân de taak burgers te beschermen tegen ongewenste blootstelling aan milieufactoren binnens- en buitenshuis.

Het team Gezondheid & Milieu heeft een kenniscentrumfunctie. Dit team adviseert gemeenten, scholen en burgers over gezondheidsfactoren op lokaal niveau. Dit betreft risico's en kansen voor de gezondheid vanuit de leefomgeving, die te maken hebben met bescherming, bevordering en beleving.

Taken

- **Behandelen vragen burgers:** over factoren in binnen- en buitenmilieu, die invloed kunnen hebben op hun gezondheid. Meestal telefonisch en soms gevolgd door een huisbezoek.
- **Adviseren beleid gemeentes:** bijvoorbeeld na een melding over bodemverontreiniging en proactief bij een vergunningaanvraag voor de uitbreiding van een veehouderij.
- **Voorlichting:** zoals over zomerse warmte, koolmonoxide en asbest.
- **Signaleren van knelpunten naar aanleiding van meldingen:** bijvoorbeeld na vragen van burgers over gezondheidseffecten door gewasbeschermingsmiddelen.
- **Adviseren bij incidenten:** waaronder risicobeoordeling bij een kwikincident of asbestbrand.

Dagelijkse kost voor het team Gezondheid & Milieu:

Binnenmilieuthema's: Vocht en schimmel, gezonde lucht in scholen, koolmonoxide, kwik, asbest, hinder door geluid.

Buitenmilieuthema's: Fijnstof, gewasbeschermingsmiddelen, dioxine, bodemvervuiling, veehouderij, houtrook, zomerse warmte.

We zitten tegenwoordig **gemiddeld 70% van de tijd binnen**. Een gezond binnenmilieu is daarmee een belangrijk aandachtsgedebied.

Hoe ervaren inwoners van Fryslân de fysieke leefomgeving in hun gemeente?

Elke 4 jaar doet GGD Fryslân onderzoek naar de gezondheidssituatie van Friezen door het stellen van vragen aan inwoners van 19 jaar en ouder. Dit zijn vragen over bijvoorbeeld leefstijl, sociale participatie en de beleving van de fysieke leefomgeving. De resultaten van de Gezondheidsmonitor van 2016 zijn onlangs gepubliceerd op www.ggd Fryslan.nl/gezondheidsmonitor. De uitkomsten zijn representatief en worden gebruikt om gemeenten te adviseren bij het maken van gemeentelijk beleid en het uitvoeren van activiteiten die de gezondheid en het welzijn van de Friese bevolking verbeteren.

Geluidshinder

Eén op de tien Friezen zegt in de thuisomgeving ernstig gehinderd te worden door geluid. Het gaat dan om verstorend geluid van bijvoorbeeld verkeer, industrie, bouw- en sloopwerkzaamheden of evenementen. Friezen tussen de 19 en 65 jaar ervaren drie keer zo vaak ernstige geluidshinder dan Friezen ouder dan 65 jaar (13% versus 4%). Friezen die arbeidsongeschikt of werkloos zijn, hebben vaker last van ernstige geluidshinder dan Friezen die werken (18% versus 11%) (bron: Gezondheidsmonitor 2016, GGD Fryslân). Hinder door geluid kan leiden tot slaapverstoring, maar ook tot stress of verhoogde bloeddruk. Hierdoor wordt het risico op hart- en vaatziekten en psychische aandoeningen vergroot (bron: RIVM, 2017).

TOP 5

Bronnen van ernstige geluidshinder in Friesland

1. Buren
2. Brommers/scooters
3. Wegverkeer
4. Vrachtwagens
5. Evenementen

Bron: Gezondheidsmonitor 2016, GGD Fryslân